

ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	13 Механічна інженерія
Спеціальність	131 Прикладна механіка
Освітня програма	Технологія машинобудування
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	очна(денна)
Рік підготовки, семестр	4 курс, осінній семестр
Обсяг дисципліни	4 кредити (лекцій – 36; практичних – 36 годин; самостійних – 48)
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Контрольна робота, диференційований залік
Розклад занять	rozklad.kpi.ua
Мова викладання	українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лапач Сергій Миколайович; lapach@ukr.net ; 067-270-65-72
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Метою кредитного модуля є формування у студентів в розуміння наукового шляху пізнання та здатності виконувати за допомогою інструментарію математичної статистики експериментальні дослідження, їх аналіз і формувати науково обґрунтовані висновки і рекомендації.

Основні завдання кредитного модуля.

Згідно з вимогами програми навчальної дисципліни студенти після засвоєння кредитного модуля мають продемонструвати такі результати навчання:

знання: основних понять та математичного апарату математичної статистики, методів оптимізації, засобів інтенсифікації технічної творчості; принципів формалізації наукової задачі.

уміння:

застосовувати апарат математичної статистики для дослідження процесів технології машинобудування; формалізувати наукову задачу, використовувати методи оптимізації.

досвід:

розв'язання задач з ряду оптимізаційних задач (динамічне програмування, багатокритеріальна оптимізація, метод критичного шляху), визначення наукової проблеми, мети і завдання.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити	Математика
Постреквізити	«Автоматизація виробництва», «САПР», «Складальні процеси», «Мікропроцесорна техніка», «Технологія машинобудування», дипломна бакалаврська робота

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Місце експерименту в наукових дослідженнях

Тема 2. Методи інтенсифікації творчості

Тема 3. Вибірковий метод

Тема 4. Байєсовська статистика

Тема 5. Перевірка статистичних гіпотез

Тема 6. Класи статистичних методів і алгоритми їх вибору

Тема 7. Емпіричні формули

Тема 8. Задачі оптимізації

4. Навчальні матеріали та ресурси

Навчальні матеріали та ресурси	
Основна	1. “ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ”. Виконання практичних занять / С.М. Лапач; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. –95с. 2. Матеріали до курсу “ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ” / С.М. Лапач; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. –99с. <i>Camrus</i>
Додаткова	1. Крістіан Б., Гріффітс Т. Життя за алгоритмами. Як робити раціональний вибір –К.: Наш формат, 2020.–376. 2. Меєрович М.И., Шрагина Л.И. Технология творческого мышления : Практическое пособие –Минск АСТ, 2000. –432с.
Програмне забезпечення	EXCEL, OptimeChoice

Навчальний контент

2. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При вивченні предмету основні зусилля мають бути спрямовані на засвоєння студентами зв'язку між вивченим матеріалом і предметною галуззю (технологією машинобудування). Це досягається як розв'язанням задач на практичних заняттях з предметної галузі, так і встановленням зв'язків з

дисциплінами, які вже вивчались чи будуть вивчатись (на лекціях), так і індивідуальними завданнями з лабораторних робіт №№ 1, 2, 3, 7, 9, що дозволяє встановити зв'язок вивченого теоретичного матеріалу з оточуючою студентів реальністю.

Необхідно особливу звертати увагу на те, щоб теоретичний матеріал, отриманий на лекціях обов'язково використовувався при захисті лабораторних робіт

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань	Лекції	Практичні	СРС
1	Місце експерименту в наукових дослідженнях. Етапи наукового дослідження та місце в них наукового спостереження та експерименту. Етапи розв'язання науково-дослідної задачі. Роль та місце в науковому пізнанні творчості та експериментально-статистичних методів. Проблеми використання статистичних методів та важливість науково обґрунтованої організації експерименту.	2	12	2
2	Методи інтенсифікації творчості. Методи психологічної активації творчих процесів: мозковий штурм, синектика, конференція ідей, метод фокальних об'єктів). Методи систематизації перебору варіантів (морфологічний аналіз, функціонально-вартісний аналіз). Технологія розв'язання творчих задач. Поняття про «ТРИЗ». Генетичний аналіз технічної системи. Алгоритм розв'язання проблемних ситуацій. Основні способи усунення технічних протиріч.	4		4
3	Вибірковий метод Шкали вимірювань. Вибірковий метод. Шкали вимірювань. Числові характеристики випадкових величин та їх визначення. Репрезентативність вибірки. Контрольні карти. Загальні поняття перевірки гіпотез.	4	2	6
4	Байєсовська статистика Теоретичні засади. Напрями застосування байєсовської статистики	4	2	6
5	Перевірка статистичних гіпотез Загальні поняття перевірки гіпотез. Схема вибору критерію для перевірки гіпотез про міри положення та розсіяння. Особливості множинного порівняння середніх.	4	2	4

6	Статистичні методи Параметрична, непараметрична та робастна статистика. Формальні і «побутові» висновки з перевірки гіпотез. Особливості сучасних методів (машинне навчання, нейронні мережі, тощо). Визначення наявності зв'язку, емпіричні формули, методи класифікації, зниження розмірності. Алгоритми вибору конкретних методів.	4	2	6
7	Емпіричні формули Багатофакторний експеримент Регресійний аналіз. Планування експерименту.	4	2	6
8	Оптимізаційні задачі. Загальна постановка оптимізаційних задач. Умовна і безумовна оптимізація. Оптимізація при наявності ризику. Оптимізація при наявності невизначеності. Проблеми і критерії якості алгоритмів оптимізації. Основні класи задач на графах та мережах Багатокритеріальна оптимізація і методи розв'язання багатокритеріальних задач. Введення метрики в просторі цільових функцій. Проблема визначення вагових коефіцієнтів при БКО і метод попарного порівняння	10	14	14
	Всього	36	36	48
	<i>Залік</i>	2		

5. Практикум

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань	Кількість годин
1	Формалізація прикладної наукової задачі.	4
2	Формування дерева цілей.	4
3	Аналіз факторів впливу, використовуючи діаграму Ісікава	4
4	Байєсовська статистика	4
5	Вибір статистичних методів, виходячи з мети і шкали вимірювання даних	4
6	Розв'язання задачі динамічного програмування.	4

7	Багатокритеріальна оптимізація. Попарне порівняння і введення метрики в простір критеріальних функцій.	4
8	Науково обґрунтовані емпіричні формули. Вибір і конструювання багатофакторного плану експерименту	4
9	Мережне планування.	4

3. Самостійна робота студента

До СРС відносяться:

- підготовка та закріплення лекційного матеріалу;
- підготовка та оформлення лабораторних робіт;
- підготовка до модульної контрольної роботи, яка передбачена робочим навчальним планом дисципліни;

Політика та контроль

4. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Система вимог

Сфера застосування	Вимоги
Правила відвідування занять	Відвідування всіх занять і активна участь і роботі полегшує засвоєння матеріалу, збільшує швидкість вивчення і ступінь розуміння. Відсутність на заняттях має бути обґрунтованою.
Правила поведінки на заняттях	Телефони використовувати забороняється, крім випадків, коли викладач пропонує пошук інформації в Інтернеті. Виконувати завдання з інших предметів не дозволяється. Під час лекційних занять необхідно бути готовим до участі в обговорення, бліцопитування, виконання коротких завдань
Правила захисту лабораторних робіт	Для захисту необхідно відповісти на питання, які стосуються як виконання ЛР, так і теоретичної частини. Оцінювання виконується відповідно до РСО.
Призначення заохочувальних та штрафних балів	Відповідно до РСО
Політика дедлайнів та перескладань	Відповідно до термінів, визначених ММІ
Політика щодо академічної доброчесності	Контрольні, лабораторні та РГР, виконані за чужими варіантами до захисту не допускаються

5. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (РСО)

Бали з дисципліни одержуються за наступні види навчальної діяльності:

1. Лабораторні роботи: (0-5 балів)
2. Контрольна робота (0-15 балів)
3. Диференцьований залік (до 30 балів).

До модулю входить захист 9-и лабораторних робіт і проведення 1-ї модульної контрольної, тобто згідно з (2):

$R = 5 \text{ балів} \times 9 + 5 \text{ балів} + 15 \text{ балів} + 30 = 100 \text{ балів}$.

Загальний рейтинг з дисципліни RD складається: $RD = R + \sum_s r_s$, де r_s – заохочувальні або

штрафні бали (до 10% від R).

Заохочувальні бали нараховуються додатково за наступні види діяльності:

- доповідь на студентських конференціях з тематики дисципліни - до 5 балів;
- активна участь в роботі на лекціях до 5 балів.

Штрафні бали нараховуються (зі знаком “мінус”) за:

- несвоєчасний захист лабораторних робіт 2 бали за кожен;
- відсутність роботи на лекціях і лабораторних роботах до 2 бали за кожен.

Рейтингові бали за одну лабораторну роботу

Бали	Критерій оцінювання
5	Зауважень до звіту нема, є відповіді на всі запитання
4,5	Несуттєві зауваження до звіту, відповіді на більшість запитань
4	Зауваження до отриманих результатів, відповідь на частину питань
3,5	Звіт має помилки, відповіді лише на окремі питання
3	Робота виконана, отримано вірні результати, але не захищено.
0,0	Робота не виконана, звіт відсутній

До складу контрольної входить три питання. Кількість балів, яка може бути отримана за кожне питання 5.

Всього $3 \times 5 = 15$. Уточнення кількості балів за відповідь приведена далі в відповідних таблицях.

Теоретичне питання.

Характеристика відповіді	Кількість балів
Відсутність відповіді (відповідь на інше питання, не по суті тощо).	0
Виконання без помилок і недоліків	5
При наявності помилок кожна помилка зменшує загальний бал	
Для першого завдання	На 0,625
Для другого завдання	На 0,2
Для третього завдання:	
Відсутність назв осей	На 1
Помилки в графіку (за кожен помилку)	На 1,5

Загальна кількість балів, які може отримати студент на заліку 30.

Залік включає три питання: два теоретичних і одне практичне (відповідно до тем контрольної або лабораторних робіт). Максимальний бал за кожен відповідь – 10.

Уточнення кількості балів за відповідь приведена далі в відповідних таблицях.

Теоретичне питання.

Характеристика відповіді	Кількість балів
Відсутність відповіді (відповідь на інше питання, не по суті тощо).	0
Відповідь, що показує фрагментарне знання питання	1 – 5
Відповідь, що містить загальні базові знання	6 – 7
Відповідь з наявністю неточностей чи лакун	8
Повна відповідь з наявністю несуттєвих неточностей чи лакун	9
Повна відповідь	10

Практичне завдання

Характеристика відповіді	Кількість балів
Не зроблено або повністю неправильне	0
Завдання намічене і частково зроблене в правильному напрямі	1–5
Завдання виконане в основному, є помилки і недоліки	6 – 7

Завдання виконане, є суттєві зауваження або недоробки	8
Завдання виконане, є несуттєві зауваження	9
Правильне виконання без суттєвих зауважень	10

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

6. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Білету до контрольної роботи розміщені в кампусі.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено старший викладач, Лапач Сергій Миколайович

Ухвалено кафедрою технології машинобудування (протокол № 1 від 29.08.2022)

Погоджено Методичною комісією Механіко-машинобудівного інституту (протокол № 1 від 30.08.2022)